

.....
Izhaja vsak dan razen
nedelje in praznika ob
3. popoldan.

Posamezna številka stane
10 vinarjev.

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

.....
Po pošti stane mesečno
3 K 20 v
Uredništvo in upravni-
štvo: Schmidererjeva u-
lica št. 5.
Telefon 3/VL.
.....

Letnik 1.

Maribor, dne 18. decembra 1918.

Štev. 22.

Industrija, obrt in trgovina.*

Vsled naše zgodovinske zavisnosti se ni mogel nabirati kapital, ki bi ustvarjal slovenska podjetja. Naravno je, da se ni razvila slovenska industrija. Tudi veletrgovina je ostala v tujih rokah. Imamo samo obrtnika in malega trgovca. Tuji kapital je pripeljal seboj tuje uradnike v deželo. V industrijskih podjetjih, ki so nastala na naših tleh, je sicer tudi naše ljudstvo zaposleno, toda odkazano mu je manj vredno, tlačansko delo.

Trgovski voditelji, tehnični veščaki, inženirji, mehaniki, strojevniki i. t. d. so po večini tujci.

Po načelu nacionaliziranja industrije bodo morala biti v naši državi odkazana vsa mesta od najnižjega do najvišjega našim ljudem. — Vrednost letne industrijske in obrtne produkcije je znašala v zadnji dobi pred vojsko 235 milj. kron (v Sloveniji!). Približno za 75 milj. kron blaga se je produciralo v veleobratih (fabrikah), ostalo pa v malih obratih, ki so imeli po večini obrtniški značaj. Ker ni zadoščala domača produkcija, smo uvažali letno približno za 135 milj. kron industrijskega in obrtniškega blaga. V gospodarskem oziru ni mogoče postaviti teh 135 milj. kron v isto vrsto kakor zgornjih 235 milj. kron, kajti uvažano blago je bilo boljše medtem ko je bil naš produkt relativno manj vreden. Od onih 235 milj. kron je pripadlo na lesno obrt nič manj kakor 104 milj. kron. Ta les pa je bil le malo podelan, tako da je bilo v njem vtelesenih le malo človeških moči. Blago pa, ki smo ga dobivali od zunaj, n. pr. tekstilno blago je reprezentiralo razmeroma mnogo večjo vrednost; za 46 milj. kron smo ga uvažali. Izvažali smo okroglo za 120 milj. kron industrijskega in obrtniškega blaga. Tudi to blago je nosilo iste znake kakor zgornje; bilo je namreč razmeroma malo podelano in radi tega malo vredno. Največjo postojanko našega izvoza — 50 milijonov kron — je tvoril les. Drugo večjo postojanko tvoril rudarstvo, plavžarstvo (Hochofen) in kovinarstvo (42,5 milj. kron).

K industriji in obrti je spadalo 173.000 oseb, to je 15,4 % prebivalstva, k trgovini in prometu pa 81.000, t. j. 7,2 odstotkov. Take so bile razmere pred vojsko. Treba jih je izpremeniti s sistematičnim in racionalnim delom ter s smotreno zakonodajo. Radikalno nacionaliziranje veleindustrije in veletrgovine nam mora v dveh ozirih koristiti. Najprej se bomo zavarovali, da ne pojde dobiček iz teh podjetij v tujino. Ves dobiček mora ostati doma in ploditi naše gospodarstvo. Druga in glavna zaliteva nacionaliziranja

pa obstoja v tem, da ne bodo otroci našega naroda zastopani le v nižjih, ampak tudi v višjih vrstah ter da bodo vodili podjetja našemu narodu v prid in korist. Ta podjetja ne smejo biti eksponent (postojanka) tujega kapitala, ampak morajo delovati edinole nam v korist.

Krvava justica.

(Dalje.)

Smrtna obsodba je bila odvisna od razpravljaljočega avditorja Visina, ki je baje po rodu Hrvat, — žalostna mu majka! Opravičeval je ta mesar svojo vest s tem, da je upal, da se bo našel med prisodniki sodišča vsaj eden, ki ne bo glasoval za smrtno obsodbo. Ergo sam ni bil prepričan o opravičenosti obtožbe kot jurist, dočim so bili ostali sodniki — navadni oficirji, ki so sodili kot avstrijski, — inteligentni hlapci. Torej je zakrivil sodbe pro i svoji boljši vesti iz strahu pred „višjimi“. Ali pa je kdaj opravičljivo, da žrtvuje človek človeška življenja za — skledo leče? Pojasniti moramo takoj tukaj, da je bila smrtna obsodba izključena, ako je le eden izmed predsednikov, torej predvsem avditor sam, odrekel svoj glas za obsodbo. Ako se je slednje zgodilo, se je moralo takoj pretrgati postopanje po prekem sodu.

4. Ustreljen je bil neki trenski kočijaž, ker se je zoperstavil „višjemu“, — ki je bil menda „korporal“. To „zoperstavljanje“ se je izvršilo na ta način, da je zamahnil z bičem, ne da bi bila nastala najmanjša poškodba. Razpravo je vodil v Sežani dr. Pavliček, ki se je pozneje škandaliziral — čujte! — nad pristojnim komandantom, ker je sodbo, kakoršno je Pavliček predlagal, potrdil!

5. Znano je, da je avditor dr. Höfler (menda sodni svetnik v Celovcu!) spravil na morišče celo vrsto dezertirjev s hladnokrvnostjo, ki se je gabila celo njegovim nemškim kolegom.

6. Oče sedmerih otrok, Ribničan Kovač, se je vrnil odlikovan s hrabrostno svetinjo na srbskem bojišču, v svojo domovino ter v pozni uri v gostilni rekel, da imajo Srbi prav“. Nekateri so razumeli to njegovo izjavo tako, da so sploh Srbi v pravici, on pa se je več kot verjetno zagovarjal, da je mislil, da imajo Srbi prav, ako se branijo in imajo pravilno taktiko, da se umikajo nemški premoči. Vkljub dvomljivemu dokazu je tiral avditor Julus Kovača pred preki sod in ga dal obsoditi na smrt. To je pač najhujši, naravnost zverinski slučaj. Sodbo je potrdil generalmajor Landwehr, ki se ni oziral na to, da je bil Kovač ravnó v vojski proti Srbom odlikovan za hrabrost in da je oče sedmerih otrok, s cinično

pripombo: „Was kümmern mich seine sieben Kinder!“ (Kaj me briga njegovih sedem otrok!)

Kakor ves leži pokopan ta blagi Kovač na suhiem bazarju in vendar ni bil vreden niti Bytzek niti kak drug krvolok obrisati prahu z njegovih čevljev! Kovač je bil čisto navadno — umorjen in vsi, ki so pri sodbi sodelovali, so navadni morilci!

Vsa ta grozodejstva pa je naravnost bolestno razpoloženi krvnik Boublik užival s tem, da so mu morali praviti vse posebnosti obnašanja nesrečnih žrtev v zadnjih trenutkih. Nekoč je izjavil, da nima nobenega interesa na kazenskih slučajih, v katerih ne more spraviti obtoženca pred puško ali na vešala.

Res ponosni so lahko na take sodbe generalni avditor Boublik, Borojevič, Landwehr, Friderik, Evgen in vsi drugi, ki so sokrivci istih. Naj zamočimo danes imena tistih žalostnih junakov, ki so se prostovoljno javili za žalostni kordon, ki je spremljal te žrtve iz Št. Peterske vojašnice na morišče, — dvakrat žalosten tisti oficir, ki je prevzel prostovoljno vodstvo take eksekucije!

Nekateri izmed njih so že zbežali. Ali pa jih morda vendar ne bo dosegla vkljub temu pravična usoda, je drugo vprašanje. Kajti nepobitna resnica je, da se vsaka krivda maščuje že na tem svetu.

Na suhem bazarju v Ljubljani poleg dolenskega kolodvora, takozvanem „Boublikovem britofu“ — (naj mu ostane za večno to ime!) — leži pokopanih nad 40 takih žrtev, — grozno število! In koliko jih leži še drugje za fronto, kjer so imela svoj sedež razna vojaška sodišča!

(Dalje prih.)

Političen pregled.

V Ljutomeru bo v nedeljo 22. dec. ob 8 zjutraj v gostilni Strasser shod Jugosl. soc. demokratske stranke. Govori dr. Korun iz Ljubljane.

Ministrska kriza. Ministrski predsednik Pašić odstopil. Belgrad, 17. decembra. Pisarna Narodnega veća v Beogradu javlja: Mesto pričakovane uradne imenovanja novega ministristva po prestolonasledn. Aleksandru se je pojavila danes nenadoma ministrska kriza. Nikola Pašić je izjavil, da ne more prevzeti ministrskega predsedništva in ne sestaviti nove vlade. Regent Aleksander je pozval za danes k s bi predsednike vseh srbskih strank in načelnike vseh političnih strank, ki so zastopane v Narodnem veću. Računa se z veliko verjetnostjo na to, da bo prešel večji del ministrov sedanje liste v novo listo. Novo ministristvo se sestavi danes ali najkasneje jutri.

S seje Narodne vlade SHS. (Ljubljana, 9. dec.) Slovenskim vojakom, katerim nemška vlada na Vestfalskem odpoveduje delo, se da podpora v denarju in živilih, da se jim omogoči povratek v domovino. — Mestni zastop

* Iz knjige M. Brezigarjeve: Osnutki slov. narodnega gospodarstva, str. 19. dalje.

v Mariboru se razpusti; vladnim komisarjem v Mariboru se imenuje začasno okrajni komisar dr. Vilko Pfeifer v Krškem. (Op. uredništva: Ob sklepu lista še na tukajšnjem magistratu o tem nič ni znanega).

Železničarska konferenca v Ljubljani se je vršila predvčeršnjim v Ljubljani. Sodrugi Kopač je podal poročilo o razgovoru z Z. J. Ž. ki ni dozoril do sklepa. Z. J. Ž. je namreč zahtevala, da bi se soc. demokratje odpovedali internacionali in tako zatajili svoje načela. Imel bi se bil izvoliti železničarski svet, preko katerega bi se ne moglo odločati o interesih železničarjev. To pa so gospodje okoli Zveze preprečili s svojim postopanjem, ker so se bali, da bi se jim s tem zaklenila zadnja vrata za njih delovanje. Ni možno hoditi z njimi skupno. O skupnem delovanju za sedaj sploh ni govora. — Nato je govornik temeljito opisal dosedanje razmerje napram dunajski centrali in o razdelitvi raznih skladov in premoženja po gotovem ključu med novo ustanovljene centralne organizacije. To zadevo bi imela rešiti skupna strokovna konferenca iz vseh prizadetih držav. Treba pripraviti in ustanoviti lastno centralo. Za sedaj se ustanovijo podželezne centrale, ki bodo vsaka v svojem področju delovale. In ko bodo dani vsi predpogoji, se vse te podeželezne organizacije združijo v eno samo. Gojiti pa moramo že sedaj skupne stike.

Deputacija iz Medmurja je predložila poverjeništvu za narodno obrambo spomenico o grozotah, ki se tam dogajajo. Narodna vlada je sprejelo spomenico na znanje in jo sporoči NV s prošnjo, da zasedejo čimprej srbske ali druge ententne čete Prekmurje in Medmurje.

Zagreb, 17. decembra. Po končanih konferencah s francoskim ministrom zunanjih del Pichonom se napoti predsednik češko-slovaške republike dr. Masaryk v Rim, da posreduje v sporu med Jugoslavlani in Italijani.

Praga, 16. d. c. Osemurno delo bo v Českoslovaški republiki uvedeno najbrže že s 1. januarjem 1919.

Praški višješolski svet je izdal naredbo, po kateri morejo starši ljudskošolskih in srednješolskih učencev prosto določati, ali naj so njih otroci navzoči pri verouku ali ne.

Napad na Grabštanj.

O bitki med Srbi in Nemci pri Grabštanju na Koroškem se nam poroča, da so bile izgube Nemcev sila krvave. Srbi so Nemcem z ročnimi granatami razbili in uničili dva avtomobila polna nemških vojakov, ki so skorej vsi do zadnjega poginili. Nemci se bodo še bridko pokorili za svoj napad na Srbe. Kajti Srbi so antantne čete. Posledica bo, da bodo pogoji premirja za Nemce še težji, kot že so. Nemci sami se že tudi boje posledic njihovega nepremišljene koraka.

Proti mednarodnemu pravu so grešili Nemci, ki so napadli Srbe v Grabštanju. Sedaj se tudi Jugoslaviji ni treba držati pogojev premirja. Pa tudi ljubljanske pogodbe z Nemci so s tem razveljavljene. Nemcem ne dajmo več živil in nobenega premoga. Zob za zob!

Razburjenje vsled napadov Nemcev na Srbe v Grabštanju je precejšnje. Toda vsak strah je neutemeljen. Poročila nemških listov so netočna. Naše čete slovenske in srbske so dovolj močne in nikakor ni misliti, da bi se Nemcem posrečilo potisniti nas nazaj. Tudi brez antantne pomoči bodo slovenske čete zadrževale kakoršno koli prodiranje nemških čet.

Protest Narodne vlade. Ponoči od sobote na nedeljo so nemški oddelki s topovi in

strojnicami nenadoma napadli srbski, torej ententni vojaški oddelki, ki je bil zaradi varnosti in reda nastanjen na slovenskem spornem ozemlju v Grabštanju. Dasi je hotel srbski poveljnik za braniti krvotilje, so Nemci Srbe deloma ranili in usmrtili, deloma premagane odvedli. Proti temu postopanju, ki kruto krši pogoje premirja, kakor specialne dogovore, se vlaga najostrejši protest, ki bo poslan tudi vrhov. poveljništvu ententnemu. Odklanjamo vsakršno odgovornost za neizogibne posledice takih kršitev prava in si izrecno pridržujemo vse protiodredbe.

Proti Jugoslaviji prinašajo celovške »Freie Stimmen« oklic, v katerem poziva možke v boj proti Jugoslaviji.

Mariborske novice.

Rojstni dan princa Aleksandra je jutri. Danes zvečer ob 5. uri bo bakljada od domobr. vojašnice k okrajnemu glavarstvu. Jutri ob 9. je božja služba v frančiškanski cerkvi.

Česa bi bilo v Mariboru treba? Da je začasno premalo stanovanj, o tem ne mislimo govoriti. Gre bolj zato, česa je posebno nam Slovencem treba. N. pr. potrebujemo eno pošteno slovensko kavarno, dalje eno pošteno kopališče, ki ne bo samo za bogatine, ki lahko plačajo kar par kron. Kopališče bo moralo biti zares ljudsko, v prvi vrsti pršne kopeli z gorko in mrzlo vodo. Dalje moramo dobiti v Mariboru stalno slovensko gledališče, kjer bi se razven predstav tudi redno vršila predavanja, deklamacije literarnih del itd. Treba bo dalje poštene glasbene šole, v kateri se bode tudi gojilo petje. Mogoče bi »Glasbena matica« tu ustanovila podružnico. Dalje je treba velike ljudske knjižnice objednem čitalnice, ki bo vsakemu dostopna za par vinarjev, taka kakor je n. pr. Gregorčičeva knjižnica v Ljubljani. Dalje se naj ustanovi »Društvo slovenskih hišnih posestnikov«, ki bo objednem posredovalo za stanovanja. Tudi naj bi se delovalo na to, da ustanovimo eno slovensko lekarno, bodisi po nakupu, bodisi novo. Dalje potrebujemo eno večjo posredovalnico za službe, ne samo za služkinje in podobne, temveč tudi za možke službe vseh vrst. Dalje bo treba, da se ustanovi v mestu par slovenskih agentur za blago vseh vrst. Razven tega bo treba ene velike, moderno urejene slovenske tiskarne, ki bo tiskala knjige in dalje, ene zlasti s slovensko literaturo založene knjigarne. Dalo bi se še marsikaj naštet, pa za danes naj zadostujejo ti le nasveti.

Trgovstvo in obrt v Mariboru. V našem mestu imamo trgovstvo in obrt še malo v svojih rokah. Je nekaj špecerijskih trgovin in par trgovin z blagom za obleke, a drugega je presneto še malo. Tu nimamo nobene slovenske konfekcijske tvrdke, nobenih svojih pekarn, slaščičarn, delikatesnih trgovin, zlatarjev; nimamo dalje nobene prave knjigarne, železniške trgovine in take za stroje. Manjka nam še slovenske mlekárne, prodajalnice sadja in še druge. Že samo to vam kaže, kolikor naših ljudi bo še našlo v Mariboru svoj zaslužek. Treba bo torej dosti podjetnost, kakor hitro se bo blago dobivalo, zlasti preko morja.

Sestanek jugosl. soc. demokratov v Mariboru. Včeraj se je v Narodnem domu vršil dobro obiskan sestanek, ki je določil, da se vrši občni zbor te stranke 29. t. m. pop. Ura se še določi. To soboto pa se vrši zopet sestanek in sicer ob ½ 6. pop v Nar. domu.

Gostilne smejo biti odprte do 9. kavarne do 10. zvečer. Prepoved točenja alkoholnih pijač je preklicana.

G. škof je imel skrito orožje. Pri godbi tukajšnjega pešpolka št. 47 manjkala je pri prevzetju lepa harfa, ki je sedaj vredna najmanj 50.000 kron. Ko so prišli narednika godbe in mu grozili z aretacijo, je izpovedal, da je harfa v shrambi tukajšnjega bogoslovja. Kapelnik je šel na policijo po detektive, s katerimi je šel k ravnatelju bogoslovja g. dru. Somreku in zahteval od njega harfo. G. ravnatelj je izpovedal, da se ista nahaja v zaprti sobi, v kateri ima g. škof različne stvari shranjene. Policija je sobo odprla in glej, veliko presenečenje. Niso našli samo harfe, ampak celo zalogo raznih stvari, vrednih najmanj pol milijona kron, in sicer strojne puške, municije, orožje tuje proveniencije, dragocene slike in krasne dekoracijske divane ter mnogo zabojev, katere so nameravali v kratkem odpustiti v Gradec. Kakšne dragocenosti so v zabojih, se bo še le videlo, ko jih danes odprejo komisijončno. — Na ta način g. škof ni upošteval, kar mu je moralo biti znano, da je namreč vlada strogo zahtevala oddajo orožja in sploh vseh eraričnih reči in zažugala s kaznijo vsakemu, ki bi ravnal proti temu.

Tobakarne še imajo vedno nemške napise. To mora na vsak način takoj izginiti. Tobakarnam, ki tega ne store, naj finančno ravnateljstvo v Ljubljani ne da na razpolago nikakega duhana. Tabakarne so SHS državne prodajalnice in morajo imati slovenske napise.

Prodajalka duhana Schiffko v Mariboru misli, da je v Nemčiji. Za Slovence nima drugega izraza kot psovke. Naj si ta gospa ne misli, da Jugoslavija ne more biti brez nje. Tega pa nikakor ne bomo trpeli, da bi se trafikantije, ki žive od naše milosti, grdile našo državo.

Prepoved okrašenja stanovanj. Nekateri mariborski nemški hišni gospodarji so slovenskim strankam prepovedali v soboto in v nedeljo okrasiti stanovanja. Tako postopanje je v smislu obstojčih zakonov kaznivo, kajti to je škujanje proti državni ideji. Vse take slučaje treba javiti pristojnim oblastim, da se krivci kaznujejo. Nikdo ni zahteval od Nemcev, naj okrasijo svoja stanovanja, toda prepovedati slovenskim strankam, da okrase svoja stanovanja, to je predrznost, ki so jo zmogli samo naduteži. Takim nobenega parda! Slovenske stranke opozarjamo, da noben hišni gospodar nima pravice, vmešavati se na tak način v počenje strank.

Postrežnica ozir. dekla se sprejme takoj. Pogoji ugodni. Oglasi se naj v Carneri-jevi ulici 3/I. nastr., Zapečnik. 3—1

Slovensko služkinjo, ki se spozna tudi v kuhinji, iščem za takoj. Magdalenska ulica 17, Regoršek.

A. Vertnik

trgovina z mešanim blagom in premogom
Sodnijska ulica 17

se priporoča občinstvu.

Slovenske gostilne v Mariboru:

Kirbiš v Vitrijski ulici, **Narodni dom,** **Meden** in **Golec** na Tegetthoffovi cesti, ter **Rapoc** na Tržaški cesti.

Josip Novšak

brivec in vlasuljar na Magdalenskem trgu se priporoča. 5—8

Belo in krušno moko

prodaja trgovec **V Berdajs** na Sofijnem trgu 8—2

Urar **Franjo Bureš,** Tegetthoffova cesta 39 prevzame vsa popravila.